

УДК 37.013.42 +159.9-053.6: 343.98

Кіраль А. Й.,
аспірант,
Інститут психології
імені Г. С. Костюка НАПН України
E-mail: marusynetsm@ukr.net

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЦІЛЕСПРЯМОВАНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ПІДЛІТКІВ ДО ПРОТИСТОЯННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

У статті акцентується увага на важливості формування у підростаючого покоління здатності до протистояння криміналізації. Зроблене узагальнення про важливість з'ясування цілісної характеристики особистості підлітка, здатної до правомірної поведінки у різних життєвих ситуаціях, у тому числі й у випадках криміногенних спокус. Констатується тісний зв'язок здатності підлітків до протистояння криміналізації з їх первинними (терпіння, час, ніжність, довіра, надія) та вторинними (охайність, чесність, послух, ввічливість, культура поведінки з грошима, справедливість) актуальними здібностями, здатністю творчо вирішувати конфліктні ситуації та перейнятим від батьків ставленням до оточуючих. Виокремлюються типи здатності підлітків до протистояння криміналізації в залежності від міри її зв'язку з поведінковими особливостями: емоційно-інтуїтивний; виконавчий; комунікативний; розсудливий; оптимістичний.

Ключові слова: підлітки, здатність до протистояння криміналізації, поведінкові особливості, способи реагування на конфлікти, правомір-
на поведінка.

The article focuses on the importance of forming the ability to confront the criminalization in the younger generation. A generalization is made on the importance of finding out the integral personality characteristic of a teenager who is capable of lawful behavior in various life situations, including the cases of criminogenic temptations. There is a close connection between the ability of adolescents to confront criminality and their primary (patience, time, tenderness, trust, hope) and secondary (cleanliness, honesty, obedience, politeness, culture of behavior with money, justice) relevant abilities, an ability to solve the conflict situations creatively and take an attitude to the others from the parents. We have distinguished the types

of adolescents' ability to confront the criminalization, depending on the degree of its connection with behavioral features: emotional and intuitive, executive, communicative, prudent, and optimistic.

Key words: *adolescents, ability to confront criminality, behavioral features, conflict respondings, lawful behavior.*

Постановка проблеми. Для забезпечення повноцінного розвитку суспільства та кожного його громадянина важливим є формування у підростаючого покоління здатності до протистояння криміналізації. Наявні у сучасній психології напрацювання вчених у контексті зазначеної проблематики можна звести до усунення негативних психологічних характеристик особистості, що провокують виникнення асоціальної, протиправної, злочинної поведінки; зміни негативного полюсу окремих психологічних характеристик особистості на позитивний. При цьому відкритим залишається питання розвитку тих психологічних особливостей особистості підлітка, яких йому не вистачає для здійснення правомірної поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У низці досліджень із розв'язання проблеми формування особистісних особливостей, необхідних для забезпечення правомірної поведінки особистості йдеться про необхідність у підлітків виховання волі, з допомогою якої він зможе підкорити імпульси актуальної потреби, підняти над собою і здійснити такі цілі, що містять об'єктивну цінність і відповідають вимогам суспільного життя (Ф. Гобечія) [1]; формування індивідуального досвіду поведінки, інтересів, умінь, навичок, розвиток активності; формування таких вольових якостей, як рішучість, дисциплінованість, цілеспрямованість, які необхідні для забезпечення адекватної життєвої позиції правослухняних громадян (О. Ковальов, Н. Харіна) [5]; розвитку емоційного та соціального інтелекту, розвиток морально-етичних та емпатійних властивостей особистості (Н. Греса) [2]; забезпечення соціальними підкріпленнями тих норм поведінки індивіда, які несумісні з антисоціальною поведінкою, суперечать їй; виявлення суті дефекту соціалізації індивіда (які соціальні навички, види поведінки йому не привиті); виявлення тих соціальних чи соціально-психологічних чинників (чи підкріплювачів), вплив яких здатен закріпити у поведінці підлітка ті з них, які б усунули дефект у соціалізації, допомогли б сформулювати соціально корисні навички ((О. Яковлев) [11]; формування гуманістичних інтенцій у спілкуванні (І. Павелко) [7]; формування правосвідомості неповнолітніх (Ю. Ємець) [3]; розвитку уміння здійснювати рефлексивний психологічний аналіз вчинків (Л. Росто-

мова) [9]; вироблення поваги до загальноприйнятих норм і правил поведінки; підвищення психологічної стійкості до фруструючих ситуацій і толерантності до того, що суперечить їх власним уявленням чи інтересам; формування адекватної самоідентифікації та вироблення нової, адекватної установки на перегляд телепродукції агресивного змісту (Р. Ісаков) [4]; розвитку рефлексії та конструктивних тенденцій самоактуалізації (Н. Пряхіна) [8]; формування суспільної спрямованості; розвитку когнітивного орієнтування у системі правових понять (Н. Сущенко) [10]; формування здатності підлітків адекватно реагувати на складні чи невизначені морально-правові ситуації тощо [6; 11].

Наведене вище розкриває окремі аспекти передумов правомірної поведінки особистості і передбачає визнання важливості впровадження спеціальних психолого-педагогічних технологій роботи з підлітками. Важливим є з'ясування цілісної характеристики особистості підлітка, здатного до правомірної поведінки у різних життєвих ситуаціях, у тому числі й у випадках криміногенних.

Мета статті – обґрунтувати особистісні, поведінкові характеристики підлітків, розвиток яких важливий для забезпечення їх здатності до протистояння криміналізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене емпіричне дослідження з підлітками, які станом на 2016 р. перебували на обліку у кримінальній міліції Закарпатської області (54 особи віком 13–17 років), та з підлітками загальноосвітніх шкіл, які не мали приводів у міліцію (108 осіб). Вибірка була сформована методом еквівалентних груп: збережене співвідношення за статтю та віком у групі обстежуваних, які не мали приводів у міліцію, відповідно до такого співвідношення у групі тих, хто перебував на обліку у кримінальній міліції. При цьому група обстежуваних, які не мали приводів у міліцію, у двічі більша від паралельної групи досліджуваних з метою дотримання вимог методів математичної обробки даних до кількості респондентів при подальшому розподілі досліджуваних на підгрупи: а) здатні протистояти криміналізації та б) підлітки із зниженою здатністю чинити опір криміналізації.

Для дослідження здатності підлітків протистояти криміналізації було змодельовано ситуації криміногенних спокус для даної вікової категорії:

- 1) ризик ненавмисної крадіжки («приваблива річ не на своєму місці»);
- 2) ризик хуліганства у відповідь на провокації;
- 3) ризик хуліганства як способу структурування часу;
- 4) ризик делінквентної поведінки як способу адаптації до середовища, завоювання визнання у групі;

5) ризик делінквентної поведінки, що виникає на підґрунті соціально прийнятної мети, і супроводжується невмінням передбачити можливі негативні наслідки своїх дій;

6) ризик делінквентної поведінки, зумовленої обмеженим життєвим досвідом (не враховують усіх обставин ситуації).

Зазначені ситуації описувались як випадки із життя ровесників досліджуваних, при чому однієї з них статі; в описі розвитку подій уміщувалась невизначеність та спонукання до вибору способу поведінки (ставились відкриті запитання непрямого характеру). Формулювання ситуацій сприяло ідентифікації досліджуваного з персонажем та прояву індивідуальної позиції у ситуаціях впливу криміногенних спокус.

Для вивчення особистості загалом, у сукупності усіх зумовлених соціалізацією психологічних ознак, застосовувався Вісбаденський опитувальник до методу позитивної психотерапії і сімейної психотерапії (WIPPF) Н. Пезешкіана та Х. Дайденаба. Зазначена методика дає можливість виявити закономірності поведінки, способи реагування на конфлікти та їх походження.

У ході емпіричного дослідження з'ясовано, що найчастіше підлітки схильні піддаватись криміногенним спокусам у таких ситуаціях (див. таблицю 1): коли слід враховувати приховані негативні обставини (ситуація 6), коли намагаються адаптуватись у новому соціальному середовищі чи завоювати визнання у групі (ситуація 4), коли спонукання до делінквентних дій вуалюється соціально прийнятною метою (ситуація 5). За здатністю протистояти криміналізації було виокремлено такі групи підлітків: 1) підлітки з досвідом делінквентної поведінки, здатні чинити опір криміналізації у ситуаціях кримінальних спокус (37 %); 2) підлітки з досвідом делінквентної поведінки із зниженою здатністю чинити опір криміналізації у ситуаціях криміногенних спокус (63 %); 3) підлітки із правомірною поведінкою, здатні чинити опір криміналізації (79 %); 4) підлітки із правомірною поведінкою із зниженою здатністю чинити опір криміналізації у ситуаціях криміногенних спокус (21 %) (табл. 1).

Виявлено відмінності у рівнях вираження поведінкових особливостей («актуальних здібностей» – у термінах Н. Пезешкіана), способах реагування на конфлікти, у моделях наслідування підлітків (див. рис. 1–3). Зокрема, у досліджуваних із правомірною поведінкою та стійкістю до криміногенних спокус більш виражені у порівнянні з іншими підгрупами такі закономірності поведінки, як: акуратність, ввічливість, чесність, старанність, совісність, бережливість, послух, справедливість, вірність, час, довіра, надія, любов, віра. Показники розвитку зазначених особливостей свідчать про прагнення підлітка до порядку; хороші манери, дружелюбність, здатність бути люб'язним, здатність до відкритого висловлювання

Таблиця 1

**Порівняльний аналіз результатів експериментального
вивчення здатності підлітків протистояти криміналізації**

Ситуації	Результати досліджуваних з делінквентною поведінкою		Результати досліджуваних з правомірною поведінкою	
	М	б	М	б
1	0,98	0,14	0,97	0,17
2	0,91	0,29	0,96	0,19
3	0,96	0,19	0,98	0,14
4	0,72	0,45	0,87	0,33
5	0,79	0,41	0,92	0,26
6	0,61	0,49	0,81	0,39
1–6	4,96	1,01	5,54	0,95

своїї думки; готовність протягом тривалого часу віддаватись напруженій та втомлю вальній (одноманітній) роботі для досягнення поставленої мети; принциповість, ретельність у справах, довершеність; тенденцію до вільної поведінки з грошима – без скупості та марнотратства; здатність дотримуватись прохань, доручень, наказів зовнішнього авторитету, без сліпого його наслідування; здатність керуватись у своїй поведінці розумними міркуваннями більше, ніж особистими звичками; схильність триматись за набуте, непорушність принципів; схильність до впорядкованого розподілу часу; тенденцію піддавати сумніву інформацію оточуючого середовища; оптимізм та орієнтацію на майбутнє; здатність до позитивного емоційного ставлення до інших, до прийняття особистості іншої людини; здатність встановлювати стосунки з незвіданим у самому собі, в оточуючому світі, цікавитись питаннями смислу життя.

Окрім того, у досліджуваних із правомірною поведінкою та стійкістю до криміногенних спокус частіше, ніж в інших груп підлітків, спостерігається схильність реагувати на конфлікти через сферу «фантазії». Це свідчить про тенденцію до вирішення проблем з допомогою творчого підходу.

З рис. 3 (підгрупа 3) констатуємо, що у досліджуваних із правомірною поведінкою та стійкістю до криміногенних спокус частіше, ніж в інших підгруп підлітків, спостерігаються високі показники за моделями наслідування «Я(мати)», «Я(батько)», «Ти», «Ми», що свідчить про сприйняття ними своїх стосунків з батьками (і матір'ю, і батьком) і стосунків між батьками як позитивних, теплих, наближеність сприймання ставлення батьків до оточуючого світу також як відкритого, терпимого,

сердечного. Застосування r – коефіцієнта рангової кореляції Спірмена дало можливість виявити зв'язок здатності підлітків до протистояння криміналізації з їх особистісними й поведінковими особливостями:

1) первинними актуальними здібностями: час ($r=0,535$, $p\leq 0,01$), ніжність ($r=0,185$, $p\leq 0,05$), довіра ($r=-0,186$, $p\leq 0,05$), надія ($r=0,177$, $p\leq 0,05$), любов ($r=0,389$, $p\leq 0,01$), віра ($r=0,371$, $p\leq 0,01$), вірність ($r=0,299$, $p\leq 0,01$);

2) вторинними актуальними здібностями: акуратність ($r=0,297$, $p\leq 0,01$), чесність ($r=0,170$, $p\leq 0,05$), старанність ($r=0,248$, $p\leq 0,01$), бережливість ($r=-0,176$, $p\leq 0,05$), справедливість ($r=0,226$, $p\leq 0,01$);

3) способами реагування на конфлікти: «фантазія», тобто здатність творчо вирішувати конфліктні ситуації ($r=0,217$, $p\leq 0,01$);

4) моделі наслідування: «Я» мати ($r=0,403$, $p\leq 0,01$), «Я» батько ($r=0,272$, $p\leq 0,01$), «Ти» ($r=0,269$, $p\leq 0,01$), «Ми» ($r=0,166$, $p\leq 0,05$).

При цьому дещо тіснішим є зв'язок здатності до протистояння криміналізації з первинними актуальними здібностями підлітків (час – умінням приділяти час, структурувати його; любов; віра – в інших, у себе) та моделлю наслідування «Я»(мати), тобто стосунками з матір'ю (чи людиною, яка її заміняє).

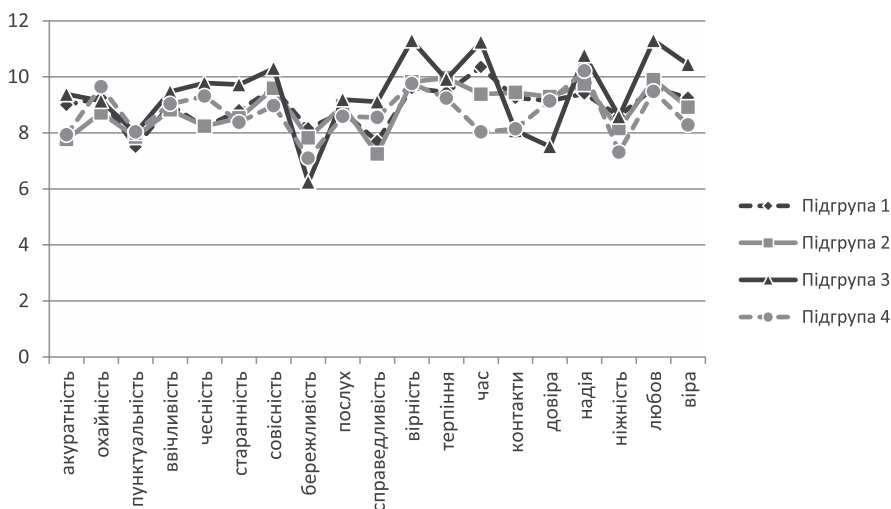

Рис. 1. Співвідношення показників закономірностей поведінки досліджуваних*

Примітка: * – Підгрупа 1 – підлітки з досвідом делінквентної поведінки, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 2 – підлітки з досвідом делінквентної поведінки із зниженою здатністю протистояти криміналізації, підгрупа 3 – підлітки із правомірною поведінкою, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 4 – підлітки із правомірною поведінкою із зниженою здатністю протистояти криміналізації.

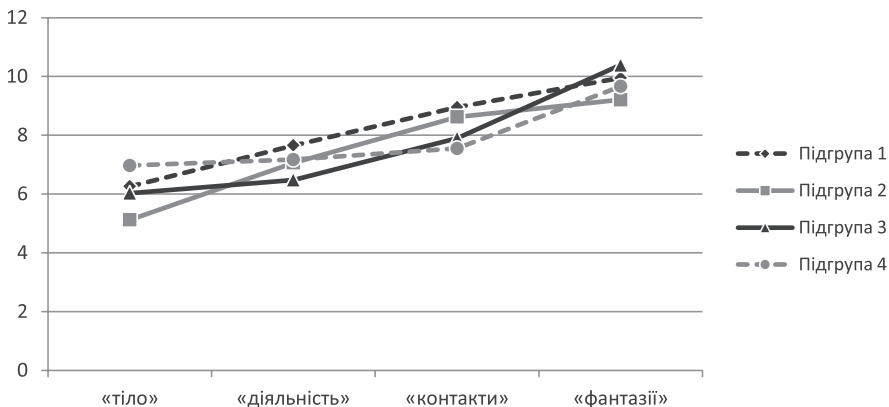

Рис. 2. Співвідношення показників способів реагування на конфлікти досліджуваних*

Примітка: * – Підгрупа 1 – підлітки із делінквентною поведінкою, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 2 – підлітки із делінквентною поведінкою із зниженою здатністю протистояти криміналізації, підгрупа 3 – підлітки із правомірною поведінкою, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 4 – підлітки із правомірною поведінкою із зниженою здатністю протистояти криміналізації.

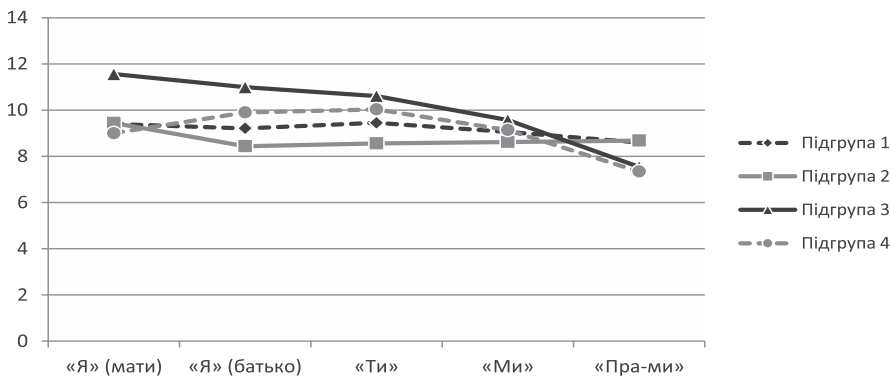

Рис. 3. Співвідношення показників походження способів реагування на конфлікти досліджуваних*

Примітка: * – Підгрупа 1 – підлітки із делінквентною поведінкою, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 2 – підлітки із делінквентною поведінкою із зниженою здатністю протистояти криміналізації, підгрупа 3 – підлітки із правомірною поведінкою, здатні протистояти криміналізації, підгрупа 4 – підлітки із правомірною поведінкою із зниженою здатністю протистояти криміналізації.

За допомогою факторного аналізу первинних статистичних даних (за допомогою програми IBM SPSS Statistics 21) з подальшим використанням методів головних компонент і варімакс-обертанням виокремлено такі типи здатності підлітків до протистояння криміналізації (що пояснюють 73,871 % дисперсії) в залежності від міри її зв'язку з поведінковими особливостями:

- 1) емоційно-інтуїтивний (взаємопов'язана із терпінням, часом, ніжністю та реагуванням у конфліктних ситуаціях через сферу «фантазія»);
- 2) виконавчий (взаємопов'язана з охайністю, чесністю, послухом);
- 3) комунікативний (взаємопов'язана із ввічливістю, реагуванням у конфліктних ситуаціях через сферу «контакти», моделлю наслідування поведінки «Ми»);
- 4) розсудливий (взаємопов'язана із бережливістю (як впорядкованою поведінкою з грошима та речами) та справедливістю); 5) оптимістичний (взаємопов'язана з довірою та надією).

Вище викладене дає підстави для формулювання таких принципів цілеспрямованого психологічного впливу на розвиток здатності підлітків до протистояння криміналізації:

1. Комплексність: заходи цілеспрямованого формування здатності підлітків до протистояння криміналізації мають передбачати вплив на комплекс особливостей особистості, її поведінки;
2. Глибинність: заходи цілеспрямованого формування здатності підлітків до протистояння криміналізації мають передбачати як психотренінгову, так і психотерапевтичну роботу з підлітком, оскільки особистісні, поведінкові особливості, на які вони спрямовані, пов'язані з раннім життєвим досвідом, моделями наслідування;
3. Системність: заходи цілеспрямованого формування здатності підлітків до протистояння криміналізації мають передбачати роботу не лише з підлітками, а й з їх батьками (чи людьми, які їх замінюють), оскільки важливою моделлю наслідування, що тісно пов'язана із зазначеною здатністю, є модель «Ми» (тобто, ставлення батьків до інших);
4. Індивідуальність: заходи цілеспрямованого формування здатності підлітків до протистояння криміналізації мають враховувати індивідуальні особливості підлітків, оскільки ця здатність може бути різних типів в залежності від міри її зв'язку з поведінковими особливостями.

Висновки. Із наведеного вище констатуємо про відмінності у рівнях вираження поведінкових особливостей способах реагування на конфлікти, у моделях наслідування підлітків.

Перспективою подальших досліджень даного напрямку залишається аналіз апробації розроблених заходів з реалізації описаних принципів.

Список використаних джерел

1. Гобечия Ф. В. Психологические факторы поведения несовершеннолетних правонарушителей / Ф. В. Гобечия. – Тбилиси: Мецниереба, 1979. – 83 с.
2. Греса Н. В. Психологічні чинники усвідомлення вини неповнолітніми злочинцями: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридична психологія» / Н. В. Греса. – Х., 2008. – 20 с.
3. Ємець Ю. І. Вчинення злочину неповнолітніми як обставина, що пом'якшує покарання: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юр. наук: 19.00.06 «Юридична психологія» / Ю. І. Ємець. – К., 2010. – 18 с.
4. Ісаков Р. І. Клініко-психопатологічні та патопсихологічні особливості підлітків-правопорушників і їх психотерапевтична корекція: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. мед. наук: 19.00.04 «Медична психологія» / Р. І. Ісаков. – Х., 2006. – 18 с.
5. Ковалев О. Г. Волевая саморегуляция несовершеннолетних осужденных женского пола: учеб. пособ. / О. Г. Ковалев, Н. А. Харина. – М.: Права человека, 2001. – 71 с.
6. Методичний посібник по роботі з дітьми, які тимчасово перебувають в спеціальних закладах / [Кравчук Т. П., Лазоренко Б. П., Зуб Л. В., Демиденко Н. В.]. – К., 2003. – 209 с.
7. Павелко І. І. Гуманістична спрямованість спілкування як умова подолання агресивних тенденцій у підлітків: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / І. І. Павелко. – О., 2007. – 20 с.
8. Пряхіна Н. О. Психологічні особливості самоактуалізації неповнолітніх, схильних до протиправної поведінки: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.06 «Педагогічна та вікова психологія» / Н. О. Пряхіна. – К., 2007. – 20 с.
9. Ростомова Л. М. Особливості переживання провини неповнолітніми, схильними до правопорушень: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридическая психология» / Л. М. Ростомова. – К., 2010. – 17 с.
10. Сущенко Н. О. Соціально-психологічні особливості особистості підлітків та молоді, схильних до протиправної поведінки: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридична психологія» / Н. О. Сущенко. – Х., 2007. – 16 с.
11. Яковлев А. М. Индивидуальная профилактика преступного поведения (социально-психологический аспект): учеб. пособ. / А. М. Яковлев. – Горький, 1977. – 127 с.

References transliterated

1. Gobeckija F. V. Psihologicheskie faktory povedenija nesovershennoletnih pravonarushitelej / F. V. Gobeckija. – Tbilisi: Mecniereba, 1979. – 83 s.
2. Gresa N. V. Psyhologichni chynnyky usvidomlennja vyny nepovnolitnymi zlochyncjamy: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. psyhol. nauk: 19.00.06 «Jurydychna psyhologija» / N. V. Gresa. – H., 2008. – 20 s.

3. Jemec' Ju. I. Vchynennja zločynu nepovnolitnimy jak obstavyna, shho pom'jakshe pokarannja: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. jur. nauk: 19.00.06 «Jurydychna psykologija» / Ju. I. Jemec'. – K., 2010. – 18 s.

4. Isakov R. I. Kliniko-psyhopatologichni ta patopsyhologichni osoblyvosti pidlitkiv-pravoporushnykiv i i'h psyhoterapevtychna korekcija: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. med. nauk: 19.00.04 «Medychna psykologija» / R. I. Isakov. – H., 2006. – 18 s.

5. Kovalev O. G. Volevaja samoreguljacija nesovershennoletnih osuzhdenykh zhenskogo pola: ucheb. posob. / O. G. Kovalev, N. A. Harina. – M.: Prava cheloveka, 2001. – 71 s.

6. Metodychnyj posibnyk po roboti z dit'my, jaki tymchasovo perebuvajut' v special'nyh zakladah / [Kravchuk T. P., Lazorenko B. P., Zub L. V., Demydenko N. V.]. – K., 2003. – 209 s.

7. Pavelko I. I. Gumanistychna sprjamovanist' spilkuvannja jak umova podolannja agresyvnnykh tendencij u pidlitkiv: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. psyhol. nauk: 19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psykologija» / I. I. Pavelko. – O., 2007. – 20 s.

8. Prjahina N. O. Psyhologichni osoblyvosti samoaktualizacii' nepovnolitnih, shyl'nyh do protypravnoi' povedinky: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. psyhol. nauk: 19.00.06 «Pedagogichna ta vikova psykologija» / N. O. Prjahina. – K., 2007. – 20 s.

9. Rostomova L. M. Osoblyvosti perezhyvannja provyny nepovnolitnimy, shyl'nymy do pravoporushen': avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. psyhol. nauk: 19.00.06 «Jurydycheskaja psykologija» / L. M. Rostomova. – K., 2010. – 17 s.

10. Sushhenko N. O. Social'no-psyhologichni osoblyvosti osobystosti pidlitkiv ta molodi, shyl'nyh do protypravnoi' povedinky: avtoref. dys. na zdob. nauk. stupenja kand. psyhol. nauk: 19.00.06 «Jurydychna psykologija» / N. O. Sushhenko. – H., 2007. – 16 s.

11. Jakovlev A. M. Individual'naja profilaktika prestupnogo povedenija (social'no-psyhologicheskij aspekt): ucheb. posob. / A. M. Jakovlev. – Gor'kij, 1977. – 127 s.

Abstract

Kiraly A. Yo.,
PhD student

PRINCIPLES OF CONSTRUCTION OF A PURPOSEFUL PSYCHOLOGICAL INFLUENCE ON THE TEENS' ABILITY DEVELOPMENT TO CONFRONT THE CRIMINALIZATION

The article generalizes the importance of elucidation of the integrated peculiarities of the adolescent's personality, capable of legal behavior in various situations, including cases of criminogenic temptations. The background of the empirical study is indicated by differences in the expression of behavioral characteristics («actual ability», «ways to respond to conflict», «simulation models» by N. Peseschkian), adolescents with different levels of ability to withstand criminalization (with experience, offending

behavior capable of resist criminalization in cases of criminal temptations, experience of criminal behavior with limited ability to withstand the criminalization of a criminal situation, the temptation of good behavior that can withstand criminalization, but with legitimate behavior, however, reduced the ability to resist criminalization in situations of criminogenic temptations). It is indicated on the close relationship between the ability of adolescents to resist the criminalization of the primary (patience, time, love, trust, hope) and secondary (purity, honesty, obedience, courtesy, culture of behavior with money, justice) abilities, the ability to solve the conflicts creatively and penetrate an attitude to the others from the parents. On the basis of the experimental study, the following types of adolescents' ability to stand up with the criminalization are distinguished, depending on the extent of their connection with the behavioral features: 1) emotional and intuitive (interrelated with patience, sometimes, tenderness and reaction in conflict situations through the sphere of «fantasy»); 2) executive (interconnected with neatness, honesty, obedience); 3) communicative (interconnected with politeness, reaction in conflict situations through the sphere of «contacts», a model of the imitation of the «We» behavior); 4) prudent (interconnected with thrifty (as an orderly behavior with money and justice); 5) optimistic (interconnected with trust and hope).

Отримано – 11 серпня 2017

Рецензовано – 17 серпня 2017

Прийнято – 21 серпня 2017

Received – August 11, 2017

Revision – August 17, 2017

Accepted – August 21, 2017